

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет біології та лісового господарства
Кафедра фізіології людини і тварин

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
Психофізіологія людини

Підготовки бакалавра
Спеціальності 091 Біологія
освітньо-професійної програми Біологія

Луцьк – 2022

Силабус вибіркового освітнього компонента «Психофізіологія людини» підготовки бакалаврів денної форми навчання, галузі знань 09 Біологія, спеціальності 091 Біологія, за освітньою програмою «Біологія».

Розробник: Козачук Н. О., доктор біологічних наук, професор кафедри фізіології людини і тварин, доцент

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

(Теплюк В.С.)

Силабус вибіркового освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри фізіології людини і тварин

протокол № 1 від 31 серпня 2022 р.

Завідувач кафедри:

к.б.н., доц. Качинська Т.В.

© Козачук Н.О., 2022 р.

I. Опис вибіркового освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна /освітньо-наукова/освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	091 Біологія Біологія Бакалавр	Вибірковий
Кількість годин/кредитів 210/7		Рік навчання 4
		Семестр 8-ий
		Лекції 34 год.
		Лабораторні 40 год. Консультації 14 год.
ІНДЗ: немає	Самостійна робота 122 год.	
Мова навчання українська		Форма контролю: залік

II. Інформація про викладача (- ів)

Прізвище, ім'я та по батькові: *Козачук Наталія Олександрівна*

Науковий ступінь: *доктор біологічних наук*

Вчене звання: *доцент*

Посада: *професор кафедри фізіології людини і тварин*

Контактна інформація: e-mail: Kozachuk.Nataliya@vnu.edu.ua

Дні занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис вибіркового освітнього компонента

1. **Анотація курсу.** «Психофізіологія людини» досліджує нервові механізми психічної діяльності людини. Вона вивчає психіку людини в єдності з її нейрофізіологічним субстратом, розглядає роль біологічних факторів, в тому числі властивостей нервової системи, у реалізації психічної діяльності. Основним завданням психофізіології є дослідження фізіологічних механізмів психічних процесів, які здійснюються на системному, нейронному, синаптичному та молекулярному рівнях. Після вивчення курсу «Психофізіологія людини» студенти повинні знати: основні терміни і поняття психофізіології; сучасні фізіологічні методи дослідження психіки і поведінки; основи теорії функціональних систем; основи теорії нейронних мереж; принципи організації нейронів кори великих півкуль; онтогенез психофізіологічних функцій. Студенти повинні вміти характеризувати інтегративну діяльність мозку; розпізнавати загальні закономірності фізіологічних процесів, станів та властивостей вищої нервової діяльності; визначити за фізіологічними показниками ступінь функціональної напруженості стану організму; використовувати методи дослідження психофізіологічних функцій.

2. **Пререквізити:** немає.

3. **Мета викладання вибіркового освітнього компонента** полягає у формуванні в студентів уявлення про фізіологічні механізми, принципи і закономірності психічної діяльності і поведінки людини. *Основними завданнями навчальної дисципліни є:* оволодіти теоретико-методологічними основами психофізіології людини; оволодіти сучасними

методами дослідження психофізіологічних функцій; сформувати уявлення про сучасний стан розвитку психофізіології.

4. Результати навчання (Компетентності).

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 03. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК 08. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	СК 01. Здатність застосовувати знання та вміння з математики, фізики, хімії та інших суміжних наук для вирішення конкретних біологічних завдань. СК 02. Здатність демонструвати базові теоретичні знання в галузі біологічних наук та на межі предметних галузей. СК 05. Здатність до критичного осмислення новітніх розробок у галузі біології і професійній діяльності.
Програмні результати навчання (ПРН)	ПРН 05. Демонструвати навички оцінювання непередбачуваних біологічних проблем і обдуманого вибору шляхів їх вирішення ПРН 07. Володіти прийомами самоосвіти і самовдосконалення. Уміти проектувати траєкторію професійного росту й особистого розвитку, застосовуючи набуті знання. ПРН 08. Знати та розуміти основні терміни, концепції, теорії і закони в галузі біологічних наук і на межі предметних галузей.

5. Структура вибіркового освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Лаб.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Психофізіологія функціональних станів та емоцій						
Тема 1. Предмет і завдання психофізіології. Історія розвитку психофізіології.	13	2	-	10	1	
Тема 2. Фізіологічні основи сприйняття.	19	4	6	8	1	Т, ВЛР/ 15
Тема 3. Фізіологічні основи поведінки.	17	4	4	8	1	Т, ВЛР/ 10
Тема 4. Фізіологічні механізми емоцій.	13	2	2	8	1	Т, ВЛР/ 5
Тема 5. Психофізіологія сну.	13	2	2	8	1	Т,

						ВЛР/ 5
Тема 6. Фізіологічні механізми свідомості.	11	2	-	8	1	
Тема 7. Фізіологічні основи креативності.	13	2	2	8	1	Т, ВЛР/ 5
Тема 8. Психофізіологія стресу.	13	2	-	10	1	
Разом за змістовим модулем 1	112	20	16	68	8	40
Змістовий модуль 2. Психофізіологія пізнавальної сфери.						
Тема 9. Фізіологічні основи пам'яті.	16	2	4	9	1	Т, ВЛР/ 10
Тема 10. Фізіологічні механізми мови.	16	2	4	9	1	Т, ВЛР/ 10
Тема 11. Психофізіологія мислення та навчання	18	4	4	9	1	Т, ВЛР/ 10
Тема 12. Фізіологічні основи уваги.	16	2	4	9	1	Т, ВЛР/ 10
Тема 13. Психофізіологія індивідуальних відмінностей.	16	2	4	9	1	Т, ВЛР/ 10
Тема 14. Статеві особливості психофізіологічних функцій.	16	2	4	9	1	Т, ВЛР/ 10
Разом за змістовим модулем 2	98	14	24	54	6	60
Усього годин / Балів	210	34	40	122	14	100

Форма контролю: Т – тести, ВЛР – виконання лабораторної роботи.

1. Завдання для самостійного опрацювання.

1. Історія становлення вчення про типи вищої нервової діяльності.
2. Методи психофізіологічних досліджень.
3. Класифікація рецепторів.
4. Сучасні інтерпретації основного закону психофізики.
5. Особливості сприйняття часу.
6. Одоранти і маркетинг.
7. Безумовні рефлекси.
8. Моделі механізмів поведінки.
9. Теорії мотивацій.
10. Теорії емоцій: історичний аспект.
11. Гіпноз. Самонавіювання.
12. Фізіологічні механізми медитації.
13. Теорії креативності.
14. Теорії навчання.
15. Різні підходи щодо класифікації індивідуальних відмінностей.

IV. Політика оцінювання

Під час вивчення дисципліни студент повинен дотримуватися таких правил: не спізнюватися на заняття; перед початком заняття вимкнути звук засобів зв'язку (мобільний телефон, смарт-годинник тощо); здійснювати попередню підготовку до лекційних та практичних занять згідно з переліком рекомендованої літератури; згідно з календарним графіком навчального процесу здавати всі види контролю; брати активну участь в навчальному процесі; бути терпимим і доброзичливим до однокурсників та викладача; відкритим до конструктивної критики.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) навчання може відбуватися за індивідуальним графіком, в онлайн режимі (за погодженням із деканом факультету).

Політика щодо дедайлнів та перескладання. Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин. Повторне складання екзамену допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Лабораторна робота має бути здана викладачеві по закінченню годин, виділених на її виконання.

Політика щодо академічної доброчесності. Студенту необхідно дотримуватися морально-етичних правил: не привласнювати чужу інтелектуальну працю; у разі цитування наукових праць, методичних розробок, результатів досліджень, таблиць, та ін., необхідно вказувати посилання на першоджерело. У творчих, дослідницьких, методичних роботах, при виконанні самостійної роботи, слід аргументовано доводити і висловлювати власну думку, спираючись на знання та уміння, здобуті у процесі навчання у ЗВО.

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату. Списування під час контрольних та самостійних робіт, іспиту заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до [Кодексу академічної доброчесності](#) Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, курсовій роботі (проекту), контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) навчальної дисципліни. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання (ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_%20vyznannia_rezultativ_navchannia_formalnoi.pdf).

Оцінювання знань здобувачів освіти з елементами дуальної форми здобуття освіти. Години, форма навчання (поділена або блочна) та особливості організації освітнього процесу визначаються на поточний навчальний рік та відображаються у робочому навчальному плані та графіку освітнього процесу. Знання, уміння, компетентності здобувачів освіти оцінюються представниками Підприємства (наставниками) та викладачем Університету <https://ed.vnu.edu.ua/wp->

content/uploads/2022/08/2022_%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%BE_%D0%B4%D1%83%D0%B0%D0%BB_%D0%BD%D1%83_%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%82%D1%83_%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf

Оцінювання знань здобувачів освіти з освітнього компонента «Фізіологія людини і тварин» здійснюється на основі результатів поточного і підсумкового модульного контролю знань згідно «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки». Оцінювання здійснюється за **100-бальною** шкалою.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лабораторних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується в формі тестування. Максимальний бал за кожну з форм роботи визначено у *таблиці 2* силабуса освітнього компонента. Результат самостійної роботи здобувачів освіти оцінюється на практичних заняттях із відповідної теми. За активність на заняттях здобувач освіти може додатково отримати до 25% максимального поточного бала.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, в олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю. Систему бонусних балів погоджує науково-методична комісія факультету.

Якщо з дисципліни підсумкова оцінка (бали) з освітнього компонента становить не менше 60, то за згодою здобувача освіти вона може бути зарахована як підсумкова оцінка з ОК (навчальної дисципліни). Залік складається у випадку, якщо здобувач освіти бажає підвищити рейтинг. У цьому випадку бали, набрані здобувачем за семестр, анулюються.

V. Підсумковий контроль

Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік, який здійснюється у формі тестування. На заліку студент може отримати максимально 100 балів.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

Питання для підготовки до заліку

1. Історія становлення психофізіології.
2. Основні джерела психофізіології.
3. Предмет і завдання психофізіології.

4. Методи психофізіологічних досліджень.
5. Структурно-функціональна організація сенсорних систем.
6. Класифікація рецепторів.
7. Рецепторний акт первинно- і вторинно-чутливих рецепторів.
8. Сенсорні шляхи.
9. Коркові сенсорні проєкції.
10. Принципи кодування інформації.
11. Суть понять «відчуття» і «сприйняття».
12. Абсолютний і диференційний пороги.
13. Психофізичний закон.
14. Суть поняття «поведінка».
15. Вроджені і набуті форми поведінки.
16. Інстинкти.
17. Безумовні рефлекси.
18. Умовні рефлекси.
19. Динамічний стереотип.
20. Потреби.
21. Функціональна система як основа поведінкового акту.
22. Класифікація емоцій.
23. Теорії емоцій.
24. Нейронні механізми емоцій.
25. Нейрохімія емоцій.
26. Лицева експресія як засіб невербального спілкування.
27. Значення сну.
28. Фізіологічні характеристики сну.
29. Нейрофізіологічні механізми сну.
30. Сон і консолідація енграм.
31. Сновидіння.
32. Патологічні форми сну.
33. Гіпноз.
34. Природа свідомості.
35. Самосвідомість.
36. Нейронні механізми усвідомлюваних і неусвідомлюваних психічних процесів.
37. Теорії свідомості.
38. Фізіологічні механізми мислення.
39. Поняття креативності.
40. Види творчих здібностей.
41. Теорії креативності.
42. Нейрофізіологічні основи креативності.
43. Види пам'яті.
44. Фізіологічні механізми короткочасної пам'яті.
45. Фізіологічні основи довготривалої пам'яті.
46. Вікові особливості пам'яті.
47. Сигнальні системи дійсності.
48. Мовні центри.
49. Молекулярно-генетичні основи мови.
50. Функції лівої півкулі. Функції правої півкулі.
51. Особливості функціонування мозку у шульгів.
52. Міжпівкулева взаємодія.
53. Види уваги. Характеристики уваги.
54. Фізіологічні механізми довільної і мимовільної уваги.

55. Історія становлення вчення про типи вищої нервової діяльності. Роль дослідження умовних рефлексів у виділенні типів вищої нервової діяльності.
56. Темперамент і характер. Типи темпераменту.
57. Статевий диморфізм нервової системи людини.
58. Статеві відмінності у функціонуванні мозку чоловіків і жінок.
59. Статеві відмінності когнітивних процесів чоловіків і жінок.

Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Психофізіологія людини. Лабораторний практикум : [навч. посіб.] / Уклад. І. П. Кузнєцов, Т. В. Качинська. Луцьк: Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011. 28 с.
<http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/2665/3/PsychophysLabs.pdf>
2. Козачук Н.О., Журавльов, Журавльова О.В. Практикум з психофізіології сприйняття. Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2019. 31 с.
3. Макарчук М. Ю., Куценко Т. В., Кравченко В. І., Данилов С. А. Психофізіологія: Навчальний посібник К. : ООО «Інтерсервіс», 2011. 329 с.
4. Макарчук М. Ю., Куценко Т. В. Фізіологія центральної нервової системи. К.: Київський університет, 2011. 85 с.
5. Роберт Сапольски. Курс лекцій з «Біології поведінки людини»
<https://www.youtube.com/playlist?list=PL8YZyma552VcePhq86dEkohvoTpWPuauk>